

KIILI KUNSTIDE KOOLI PÄRIMUSMUUSIKA VÄIKEKANDLE HUVIALA PÕHIÕPPE ÕPPEKAVA

ÜLDSÄTTED

- Kiili Kunstide Kooli õppekava on dokument, mille alusel toimub õppetöö antud koolis.
- Õppekava koostamisel on lähtunud huvikooli seadusest, huviharidusstandardist, kooli põhimäärusest, paikkonna vajadustest, õpilaste soovidest ja kooli traditsioonidest ning võimalustest.
- Kiili Kunstide Kooli õppekava määrab kindlaks õppe-eesmärgid, õppeaja, õppeainete loendi koos ainekavadega, õppeainete valiku võimalused ja tingimused ning nõuded õppeetappide ja kooli lõpetamise kohta.
- Põhiõppe on ette nähtud õpilastele, kes soovivad ja suudavad õppida mahukama, enam harjutamist ja õppimist nõudva õppekava järgi. Õpilasele võimaldatakse soovi korral ja vastava taseme olemasolul õppeaja vältel üle minna põhiõppekavalt vabale õppekavale ja vastupidi. Sooviavalduse kinnitab või lükkab tagasi õppenõukogu.

I ÜLDOSA

1. ÕPPE- JA KASVATUSTÖÖ EESMÄRGID

- 1.1. Kõrge kvaliteediga muusikaalase põhihariduse andmine.
- 1.2. Aidata õpilastel kasvada muusikat ja kunsti mõistvateks ning hindavateks, terve ellusuhtumisega ennast ja teisi väärtustavateks inimesteks.
- 1.3. Kujundada õpilasi isiksusteks, kes oskavad ennast väljendada ja julgevad esineda.
- 1.4. Kasvatada õpilases oskust oma tegevust eesmärgistada, kavandada ning hinnata.
- 1.5. Õpilase kriitilise ja analüütilise mõtlemisoscuse arendamine.
- 1.6. Õpilase otsustusvõime ja vastutusvõime arendamine.
- 1.7. Õpilase töövõime, koostööoskuste ning sotsiaalsete oskuse arendamine.
- 1.8. Õpilase kunstitaju, loovuse ja fantaasia arendamine.
- 1.9. Õpilase ettevalmistamine õpinguteks oma eriala kesk- ja/või kõrgemal tasemel.
- 1.10. Kohaliku kultuurielu edendamine eesti kultuuritraditsioonidele toetudes.

2. ÕPPEKAVA PÕHIMÕTTED

- 2.1. Õppekava koosneb üldosast ja ainekavadest.
- 2.2. Üldosa kirjeldab õppekava eesmärgid ja õppeprotsessi käigu ning toob välja vastavasse õppekavasse kuuluva aineloendi.
- 2.3. Ainekavad annavad vastava aine jaoks suunad ja tasemenõuded.
- 2.4. Õppekorralduses ja õppesisu valikul arvestatakse vanuselisi ja individuaalseid iseärasusi ja kooli materiaalseid võimalusi.
- 2.5. Õppetöö kavandamisel peetakse silmas iga õpilase võimekust ja vastavust klassi tasemele.
- 2.6. Tasemele mittevastavate õpilaste õpingute jätkamise võimaluste üle otsustab õppenõukogu.
- 2.7. Õppekava suurem eesmärk on kujundada õpilase isikupära ja suunata õpilast oma tegevust jälgima ning õppimist kavandama ja analüüsima vastavast erialast lähtudes.

3. ÕPPEPROTSESS

- 3.1. Õppimise käigus saab õpilane oskuse õpitavat analüüsida ja hinnata ning õpilase õppeedukus sõltub tema pühendumusest õppetöösse. Õpetaja on õpitegevuste kavandaja, looja ning õpilase juhendaja ning innustaja.
- 3.2. Õppeprotsess pakub oma struktuuriga esinemiste, arvestuste ja eksamitega õpilasele eduelamuse ning ka oma vigadest õppimise võimalusi.
- 3.3. Hindamine on osa kooli õppeprotsessist. Õpilasele tuleb selgitada, mida hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid.
- 3.4. Hindamise põhieesmärgid on:
  - 3.4.1. motiveerida õpilast sihikindlamalt õppima;
  - 3.4.2. anda teavet õppimise käigust õpilasele, õpetajale, kooli juhtkonnale, lapsevanematele;
  - 3.4.3. näidata õpilaste individuaalsete õpitulemuste vastavust õppekavas määratud tasemele.
- 3.5. Hindamine on reglementeeritud dokumendiga "Kiili Kunstide Kooli õpilaste hindamise kord".

4. KOOLIASTMETE ÕPPEKORRALDUS

- 4.1. Õppetöö Kiili Kunstide Kooli pärimusmuusika põhiõppes on jagatud järgmistesse arenguastmetesse:
  - 4.1.1. noorem aste - 1.-4. õppeaasta;
  - 4.1.2. vanem aste – 5.-7. õppeaasta (õpilastele, kes on noorema astme edukalt lõpetanud ja saanud õppenõukogu suunamise vanemasse astmesse);
  - 4.1.3. lisa-aasta(d) – ainult õppenõukogu otsusel ja kooli võimalusel õpilastele, kes on lõpetanud vanema astme heade tulemustega.
- 4.2. Õppetunni kestus on 45 minutit.
- 4.3. Õppeaasta algab 1. septembril ja lõpeb 31. augustil.
- 4.4. Koolivaheajad on ühitatud Kiili Gümnaasiumi koolivaheaegadega.
- 4.5. Õppetöö jaguneb poolaastateks.
- 4.6. Õpilane on seotud õppetööga vastavalt õppeaasta pikkusele.
- 4.7. Õpilaste üleminek ühest klassist teise toimub õppetulemuste, hindeliste esinemiste ja arvestuste alusel õppenõukogu otsusega.
- 4.8. Noorema astme lõpetamisel toimub põhipillis üleminekuksam ning laulu ja nooditundmise aines arvestus.
- 4.9. Vanema astme lõpetamisel toimub põhipillis lõpueksam ning laulu ja nooditundmise aines arvestus.
- 4.10. Vanema astme lõpetamisel saab õpilane kooli lõpudiplomi. Diplomi saab ainult kõikides õppeprogrammis olevates õppeainetes eksami (arvestuse) sooritanu.
- 4.11. Muusika põhiosakonda võetakse õpilased vastu katsete alusel. Katsete korraldamiseks moodustatakse koolis vastuvõtukomisjon. Vastuvõtutingimused ja kord kehtestatakse Kiili Kunstide Kooli õpilaste vastuvõtmise ja lahkumise korraga.

5. ÕPPEAINETE LOETELU

5.1. Ained ja nädalatundide arv:

	põhiõpe							lisa-aastad	
	noorem aste				vanem aste				
	I klass	II klass	III klass	IV klass	V klass	VI klass	VII klass	VIII klass	IX klass
Põhipill	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Laul ja nooditundmine/ koosmäng	1	1	1	1	1	1	1	1*	1*
Pärimuslugu/ koosmäng	1	1	1	1	1	1	1	1*	1*
Lisapill					1*	1*	1*	1*	1*

Selgitus:

- Tärniga märgitud osa ainete loetelust antakse õpilase soovi ja kooli võimaluste korral.
- Lisapilli valimine eeldab õppetöoga väga hästi toimetulekut.

II AINEKAVAD

1. AINEKAVADE METOODILISED PÕHIALUSED

- 1.1. Pärimusmuusika õpetuse põhiliseks tegevusaluseks on kuulamisele, matkimisele ja mälule toetuv meetod, mis on olnud läbi aegade pärimuskultuuri traditsiooniline õppemeetod. Seda on edukalt kasutatud ka tänapäevastes metoodikates (näiteks Suzuki-meetod). Kuulamisele, matkimisele ja mälule toetuv meetod tagab õpilase otsese kontakti talle kõlava muusikalise materjaliga.
- 1.2. Oluline osa lapse isiksuse ja muusikahuvi kujunemisel on lähedane puutepind õpitavaga, mõistetav sisu ja vorm, ärgas osalemine kollektiivis nii koosmusitseerimisel kui ka pillimeeste, õpitubade, muusikalaagrite ja kontsertide küllastamise kaudu, isetegemine (varieerimine ja improviseerimine musitseerimisel, pillide valmistamine), igapäevane suhtlus ümbritseva muusikakultuuriga ja muud sarnased isiksuse arengut toetavad tegevused.
- 1.3. Õpilase muusikalise kuulmise taju ja teoreetiliste oskuste baasi kujunemisel nooremas vanuseastmes kasutatakse peamiselt relatiivse nooditundmise meetodit, sest algrepertuaar (eelkõige regilaul ja lihtsamad tantsuviisid) on selle meetodiga hõlmatavad ning ka pillidel teostatavad. Mitmekülgsemat tehnikat võimaldaval pillil on õpetaja valikul võimalik pilliõpetust alustada ka absoluutses nooditundmise süsteemis.
- 1.4. Alates II klassist kasutatakse paralleelselt ka absoluutset nooditundmise süsteemi ning noodiõpetus toimub tähtnimetustega.
- 1.5. Nooditundmisest olenemata jääb noodikiri toetavaks õppematerjaliks. Ka vanemas vanuseastmes jääb esmaseks õpetuse meetodiks kuulmisele ja mälule toetuv meetod, kus õpetaja isiklikule eeskujule lisandub õppimine arhiivi- ja teiste pillimeeste salvestuste järgi, samuti osalemine õpitubades ja koosmusitseerimine.
- 1.6. Muud teoreetilised teadmised peavad lähtuma pärimusmuusika vajadustest ja iseloomust.

2. VÄIKEKANDLE AINEKAVA

Väikekandle aine eesmärgiks on õpilasele väikekandlemängu põhioskuste andmine ning nende arendamine. Õppeaja jooksul omandatakse üldmuusikalised mõisted ning harjutatakse ka nende praktikas kasutamist. Võimalusel osaletakse pärimusmuusika üritustel, kontsertidel ning külastatakse pärimusmuusika õpitubasid ja õppelaagreid. Õppekava läbinud õpilane on valmis iseseisvaks musitseerimiseks pärimusmuusika alal.

Põhipilli kõrvale saab õpilase soovil ja kooli võimaluse olemasolul alates V klassist õppida ka lisapilli, milleks võivad olla:

- rahvakannel
- hiiu kannel
- eesti lõõts
- pärimusmuusika puhkpillid
- pärimusmuusika akordion

Hindelised esinemised:

Hindelised esinemised toimuvad kord poolaastas. Sügisel võivad hindelised esinemised toimuda alates novembri keskpaigast ja kevadel alates aprilli lõpust. IV ja VII klassis on kevadise hindelise esinemise asemel eksam. VII klassis on sügisene hindeline esinemine vabatahtlik ning seal on lubatud esitada juba ka kevadise eksami kavasse kuuluvaid teoseid. Hindelise esinemise kava esitatakse peast. Hindelist esinemist hindab hindamiskomisjon vastavalt kehtivale hindamiskorrale. Hindelise esinemise kava peab vastama käesolevas õppekavas toodud nõuetele. Esimest aastat õppivad õpilased ei pea esinema I poolaastal. Samal poolaastal vähemalt regionaalse ulatusega konkursil osalenud õpilane ei pea hindelisel esinemisel osalema ja tema hindeks loetakse 5 (väga hea).

Õpetajal on lubatud ametliku hindelise esinemise kõrval hinnata numbriliselt ka muid antud poolaastal tehtud etteasteid, kuid ainult tunnihindega.

Eksamid:

Noorema astme üleminekuksam (IV õppeaasta kevadel).

Lõpueksam toimub vanema astme lõpus (VII õppeaasta kevadel).

Mõlemal eksamil esitatakse ettenähtud kava korruga täies ulatuses ja peast.

Kodune töö:

Tunnis toimub uue materjali omandamine, uute mänguvõtete ja harjutamismetoodika õppimine. Eeldatakse, et õpetaja juhustest lähtuvalt jätkab õpilane igapäevaselt tööd ka kodus, et tunnis läbitud teemad ja probleemide lahened muutuksid omaseks. Järgmisel tunnil korratakse vajadusel eelmise tunni olulised teemad üle ning antakse järgmised ülesanded, mis kodus harjutamist nõuavad.

2.1. NÕUDED KLASSIDE KAUPA:

I-II klass

Õpilane omandab väikekandle mängutehnikate alused. Töö viiakse läbi pärimusmuusika traditsioonilise õppemeetodiga (kuulmisele, matkimisele ja mälule tuginev meetod) relatiivses nooditundmise süsteemis. Repertuaarivalikul on soovitatav jälgida nii rahvakalendrit kui ka kandletraditsioonile olulisi tähtpäevi. Õpitakse tundma pärimuskultuuri erinevaid väljendusvorme ning nende tunnuseid.

Programm:

Väikekandle ehitus ja osad; heli tekitamine kandlel; katmis-, sõrmitsemis- ja segatehnika alused; tutvutakse meloodia ülesehituse ja vormi mõistetega; tutvutakse saate, harmoonia ja lihtsamate rahvaviiside seadmisega; lihtsamad seadelised printsiibid, näiteks: burdoon, kaanon, sekvents, flazolett jm; varieerimise ja improviseerimise harjutamine nii pärimusmuusika eeskujudel (ahellaul, küsimus-vastus laul) kui ka õpetaja poolt antud ülesannetel; omalooming; erinevad sõrmestused (näiteks: pentatoonika) ja häälestused; pilli hoolduse alused; pilli häälestamise harjutamine; kaasõpilaste ja õpetajaga koos mängimine, selle kaudu kuulamisoskuse arendamine.

Hindelised esinemised:

I klass II poolaasta – üks soololugu (vajadusel koos õpetajaga) ja üks ansamblilugu

II klass I poolaasta - üks soololugu (vajadusel koos õpetajaga) ja üks ansamblilugu

II klass II poolaasta - üks soololugu (vajadusel koos õpetajaga) ja üks ansamblilugu

Nõuded repertuaarile:

Rahvalaulud, rahvamängud ja lihtsamad pillilood eesti pärimusmuusika repertuaarist, ka lastelaulud jm.

Nõuded tehnikale:

II klassi lõpuks oskab õpilane kandlel heli tekitada ja valdab erinevate mängutehnikate aluseid, teab erinevaid sõrmestusi ja oskab neid otstarbekalt kasutada, kasutab mängimisel lihtsamaid varieerimis- ja improviseerimisvõtteid ning kaunistusi.

III-IV klass

Õpilane jätkab tööd kandlemängu oskuste arendamisel enda individuaalse muusikalise väljendusoskuse saavutamiseks. Õpingutel tuginetakse peamiselt pärimusmuusika traditsioonilisele õppemeetodile (kuulmisele, matkimisele ja mälule tuginev meetod) ja noodikirjale. Relatiivsele nooditundmise süsteemile lisandub absoluutsete helide süsteem.

Programm:

Vahelduv taktimõõt ja süntkoop (regilaulude jm eeskujul); paikkondlike kandlemängu stiilidega (näiteks: seto, karjala, läti, leedu jm) tutvumine; kaashäälte kujundamine, kasutades funktsionaalharmoonilist ja modaalist saateprintsipi; varieerimise ja vaba improviseerimise harjutamine; kaasõpilaste ja õpetajaga koos mängimine, enese ja kaasmängijate kuulamisoskuse arendamine; võimaluse korral erinevate kandletüüpide ja keeltearvuga kanneldega tutvumine.

Hindelised esinemised:

III klass I poolaasta – üks soololugu ja kaks ansambliugu

III klass II poolaasta – üks soololugu ja kaks ansambliugu

IV klass I poolaasta – üks soololugu ja kaks ansambliugu

IV klassi lõpus tuleb erialas sooritada noorema astme üleminekuksam:

Eksamil tuleb esitada vähemalt kolm teost. Kavas olevad teosed peaksid olema eriilmelised ning näitama õpilase mitmekülgeid oskusi. Terve kava tuleb esitada peast.

Nõuded repertuaarile:

Õppematerjalina kasutatakse enam tantsulugusid: labajalavalss, valss, polka, polska, reinlender, voortants ja muud eritantsud. Repertuaaris on ka naaberrahvaste ja muid ulatuselt sobivaid lugusid. Mängitakse paikkondlike kandlemängu stiilidega lugusid. Oluline osa on ka omaloomingul.

Nõuded tehnikale:

Omandatud oskuste edasiarendamine; sõrmitsemistehnikas topeltnoodid, trilleri kaunistusvõte ja tikuga mängimise võte; saatekujunduse harjutamine (harmooniliste võtete leidmine erinevates helistikes, mida pill võimaldab).

IV klassi lõpuks valdab õpilane heal tasemel kandle erinevaid mängutehnikaid ja sõrmestusi ning kasutab neid loovalt õpitud lugude mängimisel ning omab kogemusi isikliku loomingu rakendamiseks varieerimise, improviseerimise ja omaloomingu näol ning oskab häälestada ja hooldada oma pilli.

IV klassi üleminekuksamid heade tulemustega sooritanud õpilane jätkab õpinguid õppenõukogu otsusega V klassis. Üleminekuksami nõrkade tulemustega sooritanud õpilane viiakse õppenõukogu otsusega üle vabaõppe 5. õppeaastale.

V klass

Õpilane jätkab tööd kandlemängu oskuste arendamisel. Jätkub töö õpilase individuaalse muusikalise väljendusoskuse saavutamiseks. Töö viiakse läbi tuginedes peamiselt pärimusmuusika traditsioonilisele õppemeetodile (kuulmisele, matkimisele ja mälule tuginev meetod) ja noodikirjale.

Programm:

Võimalusel üleminek 10-keelse kandle mängimisele; tantsuks mängimise spetsiifika, praktiline tantsumuusika esitamine; akordide sõrmestustabel.

Hindelised esinemised:

I poolaasta – üks soololugu ja kaks ansambliugu

II poolaasta – üks soololugu ja kaks ansambliugu

Nõuded repertuaarile:

Vana ja uue repertuaari harjutamine 10-keelsel kandel. Suurema ulatusega traditsiooniliste ja uuemate kandlepalade omandamine erinevates tehnikates.

Nõuded tehnikale:

Väikse sõrme töö erinevate akordide võtmiseks; mitmed erinevad uued akordivõimalused.

VI klass

Programm:

Ümberhäälestamine; erinevate sõrmestustega mängimine; akordimärgid; erinevate piirkondlike ja individuaalsete kandlemuusikastiilide ja pillitüüpide tundmaõppimine.

Hindelised esinemised:

I poolaasta – üks soololugu ja kaks ansambliugu

II poolaasta – üks soololugu ja kaks ansambliugu

Nõuded repertuaarile:

Suurema ulatusega traditsiooniliste ja uuemate kandlepalade omandamine erinevates tehnikates. Tutvumine erinevate kandlemängijate repertuaariga ajaloolisest kandletraditsioonist (Kaarel Koppel, Ivan Jürisaar jt.). Individuaalse stiili ja mängutehnika kujundamine, uute lugude loomine.

Nõuded tehnikale:

Rütmi ja artikulatsiooni täiustamine ja nende nüanssidele tähelepanu pööramine; vasaku käe küünelöök; erinevad helistikud: D-duur/b-moll; G-duur/e-moll.

VII klass

Seniõpitu kinnistamine, lõpueksamiks valmistumine.

Programm:

Ülemine ja alumine positsioon ning positsiooni vahetamine mängu ajal. Individuaalse stiili ja mängutehnika kujundamine, uute lugude loomine.

Hindelised esinemised:

I poolaasta – üks soololugu ja kaks ansambliugu

VII klassi lõpus tuleb erialas sooritada vanema astme lõpueksam:

Eksamil tuleb esitada vähemalt kolm teost. Kavas olevad teosed peaksid olema eriilmelised ning näitama õpilase mitmekülgseid oskusi. Terve kava tuleb esitada peast.

Nõuded repertuaarile:

Suurema ulatusega lugude murdmine ja seadmine kandlele, erinevate lahenduste otsimine. Erinevatest muusikastiilidest lugude kandlele sobitamine.

Nõuded tehnikale:

Erinevad helistikud: C-duur/a-moll; A-duur/fis-moll

VII klassi lõpuks valdab õpilane väga heal tasemel kandle erinevaid mängutehnikaid ja sõrmestusi ning kasutab neid loovalt õpitud lugude mängimisel. Ta oskab vajadusel pilli ümberhäälestada ja mängida erinevates helistikes ning orienteerub vajalikes muusikateoreetilistes teadmistes ja oskustes. Õpilane kasutab kandlemängus omaloomingut, erinevaid varieerimise võtteid ning valdab ka improvisatsioonitehnikaid. Ta suudab mängida tantsu saateks, tunnetades erinevate tantsude spetsiifilisi stiilinüansse.

VII klass lõppeb kooli lõputunnistuse saamisega.

3. KOOSMÄNGU AINEKAVA

Koosmäng on võimalus elavaks musitseerimiseks koos teiste õpilaste või õpetajaga juba algõpetuse esimestest tundidest alates. Koosmängu tunnid toimuvad laulu ja nooditundmise ja/või pärimusloo tundide raames, olles muuhulgas nende tundide üheks praktiliseks väljundiks. Koosmängu abil antakse õpilastele ühise musitseerimise kogemus ning see võimaldab praktiseerida ja edasi arendada põhipilli tundides omandatud oskusi ning rikastada teooria tunde praktilise tegevusega.

Koosmänguga harjutatakse pärimuslikke ansamblivorme ning õpitakse nauditava kõlapildi ning muusikalise kujundlikkuse loomist. Koosmäng loob aluse õpilase muusikalise eneseteostuse arendamiseks. Ainetundides õpitakse teineteist kuulama, üksteisega arvestama ning ühtset koosmängutunnetust otsima.

Koosmängu repertuaariks on lood eesti pärimusmuusikast – rahvalaulud, rahvamängu- ja pillilood, aga ka näiteid teiste rahvaste pärimusmuusika kultuuridest. Õppeprotsess toimub kuulmisele toetuva metoodika põhjal. Ülesmärkimiseks võib kasutada algul skeeme ja tabulatuure, edaspidi ka noodikirja. Innustatakse õpilase omaloomingulist initsiatiivi.

Koosmängu aines omandatakse järgnevad oskused:

- meloodia varieerimine;
- pärimusliku tertsi- või kvintintervallilise kaashääle kasutamine;
- funktsionaalsele harmooniale toetuva saatekujunduse ja kaashääle võtted:
  - tertsis või sekstis liikuva kaashääle kujundamine omal pillil ja koostöös mõne teise pilliga;
  - sekunda kujundamine ja mängimine omal pillil ja koostöös mõne teise pilliga;
  - iseseisva saatehääle kujundamine;
- erinevate pärimuspillide mänguvõtetest lähtuvate mängutehniliste strihhide kasutamine oma mängustiili kujundamisel ansambelis;
- vormiosade kujundamine koosmusitseerimisel;
- transponeerimine;
- moduleerimine;
- loo alustamine ja lõpetamine (eelmäng, lõpukäik jne.)
- lühikeste improviseerimisele põhinevate vormiosade harjutamine.

4. LAULU JA NOODITUNDMISE AINEKAVA

Laulu ja nooditundmise aine eesmärgiks on arendada õpilastes muusikalist kirjaoskust ja analüüsivõimet. Õpitakse muusika tajumist, nooditundmist, ülesmärkimist ja põhilisi teoreetilisi mõisteid. Seda kõike valdavalt eesti pärimusmuusika põhjal. Tundides antakse praktilisi oskusi rahvalaulude laulmiseks ja tutvutakse erinevate esitusstiilidega. Praktilise väljundina kasutatakse tundide aega osaliselt koosmängu ainekava ülesannete täitmiseks.

I-II klass

Õpetamisel kasutatakse relatiivset nooditundmise meetodit. Põhirõhk on rütmitunnetuse ja laaditaju arendamisel, õige ja vaba häälejuhtimise kujundamisel, samuti kuuldelise analüüsivõime arendamisel. Lauluvara koosneb valdavalt eesti rahvalauludest (regilaulud, ahel-laulud, laulumängud ja tantsulaulud). Mõnede laulutüüpide põhjal (näiteks: onnimanni, mardi- ja kadrilaulud jne) võib harjutada ka sõnade improviseerimist.

Programm:

Õppetöö sisaldab järgmisi tegevusi:

- rütmitaju ja meetrumitunde arendamine;
- astmetaju arendamine;
- muusikalise mälu treenimine;
- kuuldeline transponeerimine;
- mitmehäälsuse harjutamine kaanonite kaudu, burdooni rakendamine;
- funktsionaalsuse mõiste harmoonias;
- vormitaju arendamine (motiiv, fraas, lause, värsirida: üherealine viis, kaherealine viis)

II klassi lõpuks tunneb õpilane rütme täisnoodist kuueteistkümnendikeni silpnimetustega, oskab rütme koputada, kirjutada ja ka kuulmise järgi üles kirjutada (rütmidiktaadid). Lisaks tunneb õpilane 2- ja 3-osalist meetrumit, teab ja oskab tantsude põhisamme (põhimeetrumeid): labajalavalss, reinlender, polka. Õpilane valdab noodikirja algteadmisi (noodijoonestik, abijooned, noodivarte õigekiri, JO-võtme kasutamine ja viulivõtme tundmine), ostinaatode rakendamist ja loomist ning rütmilise improviseerimise elemente ning oskab laulda laade (duur, moll).

Arvestused:

I klass II poolaasta – osata läbi viia laulumäng, esitada peast rahvalaul, osata ühte tantsu laulu saatel.

II klass I poolaasta – osata läbi viia laulumäng, esitada peast rahvalaul, osata ühte tantsu laulu saatel.

II klass II poolaasta – osata läbi viia laulumäng, esitada peast rahvalaul, osata ühte tantsu laulu saatel.

Muusikaliste oskuste kontroll

Jooksvalt igal poolaastal arvestuslikud rütmidiktaadid, kuuldelised meloodilised diktaadid ning kolmkõlade laulmine ja noodist laulmine.

Õpitavad mõisted:

Duur, moll, põhitoon, juhttoon, toonika, kaanon, kolmkõla, akord, burdoon, ostinaato, 2- ja 3-osaline meetrum, taktimõõt, rõhuline taktiosa, rõhutu taktiosa, fermaat.

Folkloor, pärimuslaul, regilaul, ahel-laul, riimiline pärimuslaul, värsirida, refrään, pärimustants, reinlender, polka, valss, viirg, ringjoon, laulumäng, voorimäng, viirumäng, ringmäng, roll, päripäeva, vastupäeva, liisutus.

III-IV klass

Õpetamisel kasutatakse lisaks relatiivsele ka absoluutset nooditundmise meetodit. Lisandub akordide ja intervallide õpetus, alustatakse algteadmiste andmist vormiõpetuses. Põhirõhk on regilaulude põhjalikumal uurimisel ja õppimisel. Lauluvara koosneb regilauludest, laulumängudest, riimilistest lauludest ja tantsulauludest.

Programm:

Õppetöö sisaldab järgmisi tegevusi:

- eellöögi, sünkopeeritud rütmi, triooli ja pide tundmaõppimine;
- 3/8 taktimõõt (labajalavalss) tundmaõppimine;
- tähtnimede selgeks õppimine;
- pooltoon, terve toon, motiiv, fraas, lause, sekvents;
- laadide ja helistike tundmine kuni kolme märgini;
- transponeerimine kirjalikult 3 märgiga helistike piires;
- akordide tundmine: kuulamine, laulmine, määramine, ehitamine;
- meloodilised ja harmoonilised intervallid;
- pärimusmuusika lugude vormi analüüsimine.

IV klassi lõpuks valdab õpilane varieerimist ja improviseerimist algtasemel. Õpilane tunneb klaviatuuri ning nii viiuli- kui bassivõtit. Tunneb ja oskab kasutada alteratioonimärke.

Arvestused:

III klass I poolaasta – osata läbi viia laulumäng, esitada peast üks rahvalaul, osata ühte tantsu laulu saatel.

III klass II poolaasta – osata läbi viia laulumäng, esitada peast üks rahvalaul, osata ühte tantsu laulu saatel.

IV klass I poolaasta – osata läbi viia laulumäng, esitada peast üks rahvalaul, osata ühte tantsu laulu saatel.

Muusikaliste oskuste kontroll

Jooksvalt igal poolaastal arvestuslikud rütmidiktaadid, meloodilised diktaadid, laadide laulmine, noodist laulmine, intervallide ja akordide ehitamine.

Õpitavad mõisted:

Pide, triool, loomulik moll, harmooniline moll, meloodiline moll, juhttoon, eellöök, sünkkoop, kvindiring.

Mõttekordus, algriiim, värsimõõt, poolvärss, värsijalg, eeslaulja, leegajus, traditsioon, pärimus, varieerima, varieeruma, variatsioon, kontratants, voortants, ringtants, paaristants, vahetantsuga ringmäng.

IV klassi lõpus tuleb laulu ja nooditundmise aines sooritada noorema astme üleminekuarvestus. See koosneb kahest osast – kirjalikust ja suulisest.

Kirjalik osa:

- *diktaat* – 4-8 takti 2/4 või 3/4 taktimõõdus. Mängitakse kokku 7 korda;
- *teooria* – intervallide ehitamine ja määramine, helistike määramine (maksimaalselt kuni 3 märgiga helistikud).

Suuline osa:

- harjutuse laulmine noodist;
- rütmiharjutuse koputamine – 4 takti. Kasutatakse taktimõõte 2/4, 3/4 ja 3/8.

IV klassi üleminekuksamid heade tulemustega sooritanud õpilane jätkab õpinguid õppenõukogu otsusega V klassis. Üleminekuksami nõrkade tulemustega sooritanud õpilane viiakse õppenõukogu otsusega üle vabaõppe 5. õppeaastale.

V-VII klass

Suuremat rõhku pööratakse vormi- ja mitmehäälsuse õpetusele. Harjutatakse elementaarseid oskusi seadete loomiseks. Õpitakse tundma mitmehäälsust rahvalaulutraditsioonis, rahvapärase varieerimise lihtsamaid võtteid regilauludes. Lauluvara koosneb regilauludest, riimilistest lauludest ja rahvapärastest koraalilauludest.

Programm:

Õppetöö sisaldab järgmisi tegevusi:

- taktimõõdu 6/8 (labajalavalss) ja vahelduva taktimõõdu tundmaõppimine;
- helistike tundmine kuni nelja märgini;
- transponeerimine kirjalikult 3 märgiga helistike piires;
- intervallide ja akordide tundmine: kuulamine, laulmine, määramine, ehitamine;
- akordimärkide tundmine ja kasutamine;
- harmoniseerimine;
- kuuldliste kaashäälte loomine ja ülesmärkimine;
- omaloominguliste lugude ülesmärkimine;
- regilaulude viiside varieerimine;
- pärimusmuusika lugude vormi analüüsimine;

VII klassi lõpuks teab õpilane kvindiringi ja oskab seda süsteemi kasutada. Tunneb II ja VI astme akorde harmoonilises järgnevuses kuulmise järgi ja oskab neid kasutada. Õpilane oskab luua ja üles märkida kaashääli ja oskab algtasemel luua ja üles märkida omaloomingulisi lugusid. Õpilane teab iseloomulikumaid regilaulude muusikaliste stiilide erinevusi liigiti ja piirkonniti ning oskab varieerida regilaulude viise. Samuti õpilane improviseerib tekste antud laulutüübile eelnevate eeskujude põhjal.

Arvestused:

V klass I poolaasta – esitada peast üks rahvalaul, tantsumuusika tundmine kuulamise põhjal (õpitud tantsude piires).

V klass II poolaasta – esitada peast üks rahvalaul, tantsumuusika tundmine kuulamise põhjal (õpitud tantsude piires).

VI klass I poolaasta – esitada peast üks rahvalaul, tantsumuusika tundmine kuulamise põhjal (õpitud tantsude piires).

VI klass II poolaasta – esitada peast üks rahvalaul, tantsumuusika tundmine kuulamise põhjal (õpitud tantsude piires).

VII klass I poolaasta – esitada peast üks rahvalaul, tantsumuusika tundmine kuulamise põhjal (õpitud tantsude piires).

Muusikaliste oskuste kontroll

Jooksvalt igal poolaastal arvestuslikud rütmidiktaadid, meloodilised diktaadid, helistike tundmine ja laulmine, noodist laulmine, intervallide ja akordide kuulamine, äratundmine, laulmine ja ehitamine, akordimärkide järgi harmoonia leidmine.

Õpitavad mõisted:

Kvindiring, vahelduv taktimõõt, intoneerimine, intonatsioon, mikrotoon, tempo, aktsent, kaunistus, improvisatsioon.

Stiil, autentsus, folklorist, laululiik, laulutüüp, lauluvariant, vormel, peavärss, paralleelvärss, parallelism, alliteratsioon, retsitatiivne stiil, laululine stiil, murtud värss, vahelthingamine, heterofoonia.

VII klassi lõpus tuleb laulu ja nooditundmise aines sooritada lõpuarvestus, mis koosneb kahest osast – kirjalikust ja suulisest.

Kirjalik osa:

- *diktaat* – 4-6 takti $\frac{3}{4}$, $\frac{4}{4}$ taktimõõdus. Mängitakse kokku 7 korda;
- *intervallide ja akordide kuulamine* – mängitakse 8 intervalli ja akordi, kõiki kolm korda järjest (üks kord harmooniliselt, teine kord meloodiliselt, kolmas kord harmooniliselt);
- *teooria* – akordide ehitamine ja määramine. Määrata ja/või ehitada tuleb kokku kuni 8 akordi.

Suuline osa:

- harjutuse laulmine noodist;
- rütmiharjutuse koputamine – kuni 8 takti. Kasutatakse taktimõõte $\frac{3}{4}$, $\frac{4}{4}$ ja $\frac{3}{8}$.

VII klass lõpeb kooli lõputunnistuse saamisega

5. PÄRIMUSMUUSIKALOO AINEKAVA

Õppetöö toimub loengulises vormis. Teadmised ja muusikalised näited toetavad erialapilli programmis käsitlevaid teemasid ja peavad vastama õpilase vastuvõtutasemele. Soovitatav on vastavalt võimalustele esitada näited elavas esituses õpetaja, külalisesinejate ja õpilaste poolt. Muusika kuulamisele järgneb alati ka analüüs koos õpetajaga. Oluline on koostöö eriala ja ansambli õpetajaga. Tähtis on läbi viia ka lisategevusi nagu näiteks kontserdikülastused, õpitoad, tantsuklubid jm. Ka lisategevusi tuleks võimalikult palju seostada taustmaterjaliga.

Programm:

Pärimusmuusikaloo tundides käsitletakse eesti kultuurilugu, keskendudes selles eelkõige pärimusmuusika seisukohalt olulistele teemadele. 7-aastase õpinguaja jooksul läbitakse minimaalselt järgmised teemad:

- maarahva kalender ja kalendritähtpäevad, tavandisündmused ja -kombestik ning selle juurde kuuluvad laulud, mängud ja pillilood;
- eesti pärimuspillid: nende ehitus, ajalugu ja liigitus;
- mud levinumad pillid: nende ehitus ja ajalugu;
- eesti pärimuslik pillimuusika ja erinevad laulutüübid;
- pillimuusika liigitus vastavalt funktsioonile;
- eesti pärimustantsud ja nende põhiliigid ja seotus pillide ajalooga;
- lähinaabrite ja hõimurahvaste pärimusmuusika;
- pärimusmuusikale toetuv uuslooming;
- olulisemad eesti kultuurinähtused erinevatel ajalooperioodidel.

VII klassi lõpuks oskab õpilane peast vähemalt ühte iga tähtsama maarahva tähtpäeva või sündmuse juurde kuuluvat laulu või lugu. Tunneb kuulmise ja välimuse järgi peamisi eesti pärimuslikke pille ning ka muid levinumaid pille ja tunneb kõiki põhilisi eesti pärimustantse.